

Valtiovarainministeriölle

Asia: Lausuntopyyntöne 19.6.2024 arviomuistiosta kansallisen julkisten hankintojen tietovarannon perustamisesta ja ostolaskutietojen julkaisemisesta

Lausuntopyyntö koskee 164 sivuista arviointimuistiota kansallisen julkisten hankintojen tietovarannon perustamisesta sekä sen liitteitä.

Arviomuistiossa esitetään perustettavaksi Suomeen uusi kansallinen julkisten hankintojen tietovaranto. Käytännössä tämä tarkoittaisi ns. laajaa hankintarekisteriä, johon toimitettaisiin hankintayksiköiltä laaja määrä erilaista dataa. Rekisterin perustaminen sisältäisi useita erillisiä vaiheita ja sisältöjä, joista lähes kaikki vaatisivat muutoksia hyvinvointialueiden tai niiden palveluntuottajien prosesseihin ja tietojärjestelmiin muutaman vuoden aikajänteellä. Rekisteriä pitäisi yllä valtiokonttori, jolle se säädettäisiin tehtäväksi. Esitettyyn tietovarantoon tallennettaisiin hankintayksiköiden toiminnassa mm. niiden asianhallinta-, sopimuksenhallinta-, hankinta-, laskujenkäsittely- ja kirjanpitojärjestelmiin muodostuvia tietoja, joista osa syntyisi hankintalain mukaisten kilpailutusprosessien yhteydessä. Lisäksi tietojärjestelmään tallennettaisiin julkisyhteisöjen ostolaskutiedot hankintoja koskevalta osalta.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja toteaa asian osalta seuraavaa:

Yleiset huomiot

Lähtökohtaisesti arviomuistion taustalla olevat tavoitteet ovat sinänsä kannatettavia. Kuitenkin keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi ja tosiasiallisia toimenpiteitä tulisi tarkastella jatkovalmistelussa huomattavasti tarkemmin. Toimenpiteet vaikuttavat kustannuksiltaan sekä niiden vaatimien resurssien näkökulmasta ylimitoitetulta suhteesta niillä saavutettavaan hyötyyn.

Useiden ehdotusten osalta on mainittu niiden aiheuttavan hyvinvointialueille vain vähäistä hallinnollista taakkaa. Tämä ei kuitenkaan pidä alustavan arvion näkökulmasta paikkaansa. Monet ehdotukset lisääisivät merkittävästi manuaalista työtä ja edellyttäisivät henkilöresurssien kohdistamista kyseisiin toimintoihin. Monet ehdotukset edellyttäisivät myös merkittävää järjestelmiin kohdistuvaa kehitystyötä ja viime kädessä jopa järjestelmien uusimista. Arviomuistion ehdotuksia tulisi

hyvinvointialueiden näkökulmasta tarkastella siitä näkökulmasta, muodostuuko ehdotuksista sellainen kokonaisuus, joka on tulkittavissa uudeksi annetuksi tehtäväksi, jolle tulisi myös kohdistaa rahoitus. Moni hyvinvointialue joutuu tällä hetkellä tekemään suuria säästötoimenpiteitä toimintamenoistaan, mutta arviomuistion mukaiset ehdotukset tulisivat edellyttämään rahoituksen ja resurssien kohdistamista ko. tehtäviin.

Tietovarannon perustamista on perusteltu lähtökohtaisesti yhteiskunnallisten intressien, eri valvovien viranomaisten ja tutkijoiden lähtökohdista käsin. Hyödyt yksittäisen hankintayksikön osalta jäävät heikommin perustelluiksi. Kuitenkin merkittävä määrä ehdotetuista velvoittavista toimenpiteistä kohdistuu nimenomaan hankintayksiköihin. Hyvinvointialueen näkökulmasta hankintayksikölle saavutettavan hyödyn tulisi olla suhteessa aiheutuneeseen hallinnolliseen taakkaan. Tämä ei vielä arviointimuistion tietojen perusteella toteudu.

Arviomuistiossa ehdotetaan myös monilta osin lainsäädäntöön tehtäviä muutoksia. Arviomuistiossa ei ole kuitenkaan näiltä osin arvioitu kyseisten ehdotusten vaikutuksia tai mahdollisia kustannuksia. Nämä tulisi arvioida ehdotusten mahdollisessa jatkovalmistelussa huomattavasti tarkemmin. Lisäksi ehdotusten toimivuus suhteessa voimassa olevaan prosessilainsäädäntöön tulee arvioida kriittisesti. Hankintalain mukaisten kilpailutusprosessien monimutkaistaminen kansallisen tiedonkeruun tarkoituksien vuoksi ei ole kannatettavaa.

Arviomuistiossa on käsitelty myös vaihtoehtoja tiedonkeruun toteuttamiselle. Lähtökohtaisesti olisi kannatettavaa, että nykyisiä raportointivelvoitteita ei akuutisti laajennettaisi, vaan nyt jo olemassa oleva tieto kerättäisiin yhteen. Tämän tarkastelun perusteella voitaisiin tarkastella hyötyjä ja riskejä huomattavasti tarkemmin. Näiden havaintojen pohjalta tarvittaessa voitaisiin asteittain laajentaa tiedonkeruuta. Jokainen lisättävä tietokohta tulisi arvioida kriittisesti ja tarkastella sen keräämisen hyödyt suhteessa aiheutuvaan hallinnolliseen taakkaan. "Varmuuden varalta" - tyyppisiä tietoja ei tulisi säätää velvoittavasti kerättäväksi, vaan pikemminkin pidemmän aikavälin tavoitteeksi ja kyseisten tietojen kerääminen olisi mahdollista ehkä myöhemmin tekniikan kehityksen myötä. Tiedon keräämisen osalta tulisi viimeiseen saakka välttää manuaalista työtä ja hyödyntää automaatioita ja/tai tekoälyä niin paljon kuin mahdollista. Velvoittavaksi ei tulisi säätää sellaisia tietoja, joiden kerääminen perustuu manuaaliseen työhön.

Arviomuistiossa ei ole käsitelty riittävän syvällisesti tiedon yhteen paikkaan keskittämisen riskeihin liittyviä asioita (ns. kasaantumisriski) esimerkiksi kansallisen varautumisen näkökulmasta. Tämä riskiarvio on mahdollisessa jatkovalmistelussa syytä tehdä yhteiskunnallisten toimintojen ja jatkuvuuden turvaamiseksi. Kasaantumisvaikutusta on tarkasteltava niin salassa pidettävien kuin julkistenkin tietojen osalta. Esimerkiksi laskuissa ja tarjouksissa on usein tietoja, jotka yksittäisinä tietoina eivät olisi salassa pidettäviä, mutta kasaantuessaan laajoiksi tietokannoiksi voivat muuttua salassa pidettäviksi (esim. julkisuuslain vahinkoedellytyslausekkeiden ja vaarattomuusedellytysten arviointi).

Yksityiskohtaiset huomiot

Arviomuistio sisältää paljon yksityiskohtaisia ehdotuksia, joihin hyvinvointialue haluaa esittää seuraavat huomiot:

Ehdotus 3 koskee kilpailutustunnuksen käyttämistä, jota voidaan pitää idean tasolla kannatettavana. Käytännössä haasteen aiheuttaa se, miten varmistettaisiin kyseisen tunnisteen tosiasiallinen käyttö jokaisen ostolaskun tasolla. Tuottajien velvoittaminen käyttämään kyseistä tunnistetta laskutuksessa sopimuksien, JYSE-ehtojen tai hankintayksikön ohjeistuksen avulla ei takaa sitä, että kaikki tuottajat näin toimisivat. Käytännön toimivuuden varmistaisi vain lain tasolla oleva velvoite puolin ja toisin.

Lisäksi käytännön toimivuuden osalta on huomioitava, että esitetyn kilpailutustunnisteen logiikka perustuu HILMA-järjestelmän kilpailutustunnisteseen. Hyvinvointialueella käytössä oleva Mercell Oy:n Cludia-järjestelmä muodostaa täysin eri mallisen kilpailutustunnisteen jokaiselle kilpailutukselle, mikä aiheuttaa haasteen yhteentoimivuuden osalta. Arviomuistion perusteella jääkin epäselväksi, miten esimerkiksi kilpailutusasiakirjoille olisi mahdollista lisätä HILMAN kilpailutustunniste, kun kilpailutusasiakirjat laaditaan ensin ja HILMA -ilmoitus saa tunnuksen vasta sen julkaisemisen jälkeen. Tilanne lienee sama monessa muussakin hankintayksikössä.

Ehdotus 4 liittyy salassapidettävien ja SC-turvaluokiteltujen tietojen käyttöönottoon. Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan kyseisen menettelytavan käyttöönotto lisäisi merkittävästi hallinnollista taakkaa. Salassapidettävien tietojen käsittelyssä tulisi välttää monen eri välikäden tietojen arviointia. Tarjoajan tai toimittajan tulisi vastata toimittamastaan tiedosta ja sen julkisuusluokasta tai salassapidettävyydestä suoraan suhteessa kansalliseen tietovarantoon hankintayksiköstä riippumatta. Sama huomio koskee myös ehdotuksia 10 ja 13. Hankintayksikön kannalta olisi olennaista, että se ei joutuisi tekemään julkisuuslain edellyttämää arviota erilaisten asiakirjojen julkisuudesta suhteessa kansalliseen tietovarantoon, vaan tämä huomioitaisiin esimerkiksi sääntelyn tasolla suhteessa eri tahojen velvoitteisiin.

Ehdotus 5 koskee ennakoilmoitustiedon erottamista markkinakartoituksista ja tietopyynnöistä. Tämä ehdotus selkiyttää hankintojen ilmoittamista ja on kannatettava.

Ehdotus 8 ehdottaa velvoitetta ilmoittaa hankintalain 12 luvun mukaiset liitteen E mukaiset pienhankinnat myös HILMAssa. Ehdotuksen perustelut jäävät epäselviksi. Mahdollisessa jatkovalmistelussa tulisi selvittää, että voisiko saman tavoitteen saavuttaa ilman velvoittavaa sääntelyä esimerkiksi tietojärjestelmiä ja niiden automaatioita kehittämällä. Kyseinen ehdotus on omiaan hämärtämään sitä, mikä on kilpailutusprosessien näkökulmasta velvoittavaa ja mikä ei.

Ehdotus 9 koskee tarjousten vertailuperusteiden rakenteista ilmoittamista. Lähtökohtaisesti kyseinen ehdotus on kannatettava, mutta käytännön toiminnassa vielä tällä hetkellä erittäin vaikeasti toteutettava. Erityisesti laajemmissa hankintakokonaisuuksissa voi olla esimerkiksi paljon erilaisia osia ja niitä koskevia vertailuja, joita ei ole käytännössä mahdollista ilmoittaa hankintailmoituksessa. Käytännön näkökulmien ja niiden vaikutusten tulisi huomioida tarkasti asian mahdollisessa jatkovalmistelussa.

Ehdotus 10 sisältäisi veloitteen hankintayksiköille toimittaa saadut tarjoukset HILMAan. Ehdotus on sinänsä kannatettava, koska se osaltaan vähentäisi kilpailutusjärjestelmiin liittyviä toimittajariippuvuuksia. Kuitenkin asia tulisi hoitaa nimenomaan järjestelmiin liittyvien automaatioiden ja rajapintojen kautta. Lisäksi kuten edellä ehdotuksen 4 osalta on mainittu, tarjoajan tulisi vastata toimittamastaan tiedosta ja sen julkisuudesta tai salassapidettävyydestä suoraan suhteessa kansalliseen tietovarantoon hankintayksiköstä riippumatta. Asian mahdollisessa jatkovalmistelussa tulisi huomioida se, että kyseinen velvoite arviomuistion muodossa tulisi lisäämään hankintayksiköille merkittävää hallinnollista taakkaa.

Ehdotus 11 mukaan hankintayksiköille tulisi säätää velvoite tehdä kansallisen kynnysarvon ylittävistä hankinnoista jälki-ilmoitus ja sen mahdollinen sanktiointi. Kuten arviomuistiosta käy ilmi, hankintayksiköillä on ollut lain tasolla mahdollisuus tehdä kansallisista hankinnoista jälki-ilmoitus jo vuodesta 2020, mutta sitä vastaava kansallinen jälki-ilmoituslomakepohja on puuttunut. Ennen asian mahdollista säätämistä velvoittavaksi tulisi ensin kyseinen lomake saada HILMAan, huolehtia sen mahdollisimman suuresta automaatiosta ja seurata pidemmällä aikavälillä, kuinka paljon ilmoituksia tehdään nykysääntelyn pohjalta. Velvoittavuutta tai sanktioita ei tule lisätä ennen kuin tosiasiallinen tilanne on selvillä ja lain edellyttämien mahdollisuudet hankintayksiköille ovat kunnossa.

Ehdotus 12 mukaan hankintayksiköille tulisi säätää myöhästymis- tai viivästysmaksu taikka muu sanktio jälki-ilmoitusveloitteen laiminlyömisestä EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Kyseinen sanktio koskisi myös suorahankintoja. Hyvinvointialue huomauttaa, että suorahankintojen osalta mahdollisessa jatkovalmistelussa tulisi huomioida ehdotuksen suhde erityisesti hankintalain 58, 60, 131 ja 147 §:iin. Vapaaehtoisen ex-ante suorahankintailmoituksen julkaisun tulisi ehdottomasti poistaa jälki-ilmoittamisveloitetta koskeva mahdollinen viivästysmaksu tai muu sanktio.

Ehdotus 13 edellyttäisi hankintayksikön säädöksin tai teknisin tiedoin ilmoittamaan kilpailutukseen osallistuneet yritykset jälki-ilmoituksessa rakenteisessa muodossa. Toteutuakseen ehdotus edellyttää kilpailutusjärjestelmien kehittämistä ja tulisi hoitaa nimenomaan järjestelmiin liittyvien automaatioiden ja rajapintojen kautta. Hyvinvointialue toteaa, että kuten ehdotuksissa 4 ja 10 osalta on mainittu, tarjoajan tulisi vastata toimittamastaan tiedosta ja sen julkisuudesta tai salassapidettävyydestä suoraan suhteessa kansalliseen tietovarantoon hankintayksiköstä riippumatta. Asiassa on myös huomioitava niin EU:n sisämarkkinoiden toimijat kuin myös kansainvälisiltä markkinoilta tulevat tarjoajat, joilla ei ole kotimaista y-tunnusta.

Ehdotus 14 mukaisesti jälki-ilmoituksessa tulisi ilmoittaa sopimuksen kesto ja arvo. Ehdotuksen mahdollisessa jatkotarkastelussa tulisi huomioida se, mitä kyseisillä tiedoilla voidaan tehdä ja miten niitä tarkastellaan. Hankinnan ennakoitu arvo ja sopimuksen arvo määritellään eri tavalla. Siksi erilaisten mittareiden luominen esimerkiksi sopimuksen käytön osalta tulee harkita erityisen tarkkaan. Esimerkiksi toistaiseksi voimassa olevien sopimusten osalta tarkastelu tästä näkökulmasta ei ole hedelmällistä.

Ehdotus 15 pitää sisällään puitejärjestelyiden sisäisten hankintojen ilmoittamisveloitteen. Ehdotuksesta ei kuitenkaan käy yksiselitteisesti ilmi, tarkoitettaisiinko ilmoittamisveloitteella ennakollista vai jälkikäteistä ilmoitusta. Lisäksi muistiossa todetaan, että ”koska puitejärjestelyiden ulkopuolisista kansallisen

kynnysarvon ylittävistä hankinnoista ei olisi julkaistava hankintailmoitusta, saattaisi hankintayksiköllä olla kannustin tehdä hankinta puitejärjestelyn ulkopuolelta”. Kyseinen kohta lienee virheellinen, koska kansallisen kynnysarvon ylittävien hankintojen ilmoittaminen on hankintalain 101 §:n perusteella velvoittavaa. Puitejärjestelyjä koskeva sääntely on jo kiristynyt paljon oikeuskäytännön kautta. Siksi uusia velvoittavia menettelysääntöjä ei tulisi puitejärjestelyjen osalta kansallisesti lisätä.

Ehdotus 16 mukaan hankintayksiköille säädettäisiin velvoite toimittaa keskeiset sopimustiedot kansalliseen tietovarantoon. Muistiossa kyseisen ehdotuksen sisältämä hallinnollinen taakka on arvioitu puutteellisesti. Esimerkiksi sopimuskauden aikaiset sopimusmuutokset on kokonaan jätetty huomioimatta ja niiden aiheuttama jatkuva tietojen päivitystarve suhteessa tietovarantoon. Sopimustiedoissa on myös salassapidettäviä tietoja, joiden poistaminen tai yksilöiminen lisää hallinnollista taakkaa. Usein kyseiset toimenpiteet edellyttävät manuaalista työtä.

Ehdotuksen mahdollisessa jatkovalmistelussa tulisi huomioida se, että tiedot tulisi toimittaa vain niistä sopimuksista, joiden osalta automatisoituja rakenteisia tietoja on saatavilla. Velvoitetta tulisi lisäksi verrata hankintalain 170 §:ään sekä sen taustalla olevaan hankintadirektiivin kirjaukseen. Lisäksi mahdollinen tiedon keruu tulisi aloittaa vasta mahdollisen sääntelyn voimaan jälkeen tehtyjen sopimusten osalta. Yksin Varsinais-Suomen hyvinvointialueelle on siirtynyt alueen kunnilta ja kuntayhtymiltä yli 10.000 hankintasopimusta (luvussa ei ole huomioitu asiakaskohtaisia sopimuksia). Sopimusten jälkikäteinen saattaminen rakenteiseen muotoon veisi useampia henkilötyövuosia, mikä ei hyvinvointialueen näkökulmasta olisi tässä vaiheessa järkevää resurssien käyttöä.

Ehdotus 17 sisältää hankintayksiköille säädettävän velvollisuuden toimittaa hankintalain soveltamisalassa olevat ja sen ulkopuolella olevien hankintojen ostolaskut. Asian mahdollisessa jatkovalmistelussa tulisi huomioida se, mitä kyseisillä tiedoilla tullaan tekemään ja miten niitä tarkastellaan. Toisin kuin arviomuistiossa on oletettu, sopimusten käyttöä tai umpeutumista ei välttämättä pysty tarkastelemaan tosiasiallista tilaa vastaavasti pelkästään tietoja yhdistelemällä. Varsinais-Suomen hyvinvointialue on vapaaehtoisesti avannut ensimmäisenä hyvinvointialueena ostolaskudatansa vuodelta 2023. Kuitenkaan kyseisessä datassa ei ole eroteltu sitä, onko kyse hankintalain mukaisesti kilpailutetuista hankinnoista vai vaikkapa palvelusetelituotannosta. Ostolaskudatan käsittely ja läpikäynti vaatii tällä hetkellä paljon manuaalista työtä. Siksi sen rajaaminen vain hankintasääntelyyn sopivaksi on toimimaton ehdotus. Ehdotusta on perusteltu myös hankintayksiköille suuntautuvien tietopyyntöjen vähentymisellä. Tätä on syytä mahdollisessa jatkovalmistelussa tarkastella uudelleen. Ainakaan lyhyen aiemman kokemuksen perusteella se ei ole johtanut merkittävään hankintatietoja koskevien tietopyyntöjen vähentymiseen.

Ehdotus 18 sisältää ajatuksen valtion ja kuntien kirjanpitolien yhtenäistämisen. Muistiosta ei käy yksiselitteisesti ilmi, koskisiko ehdotus hyvinvointialueita. Jos koskisi, tulisi muistion sivulla 80 olevia kategorioita tarkastella uudelleen (mm. terveyspalvelut, sosiaalipalvelut, pelastustoimi puuttuvat).

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Yleistä

Ovatko arviomuistion nykytilan kuvausta koskevat osiot oikeansuuntaisia ja riittävän kattavia? Olisiko nykytilan kuvausta syytä täydentää joillain näkökulmilla tai tarpeellisilla tiedoilla?

Nykytila on laajasti kuvattu. Nykytilan kuvauksessa esiin tuotuja näkökohtia tulisi hyödyntää laajasti osana mahdollisten ehdotusten vaikutusarviointia.

Ovatko arviomuistioissa esitetyt toimenpiteet vaikutuksineen oikeansuuntaisia? Olisiko toimenpiteitä syytä täydentää joillakin näkökulmilla jatkovalmistelussa?

Yleisesti voi todeta, että arviomuistio on hyvinkin laaja muiden osioiden osalta kuin varsinaisten toimenpide-ehdotusten, niiden perustelujen sekä vaikutusarviointien osalta. Näihin tulisikin mahdollisessa jatkovalmistelussa kiinnittää erityistä huomiota.

Useiden ehdotusten osalta on mainittu niiden aiheuttavan hyvinvointialueille vain vähäistä hallinnollista taakkaa. Tämä ei kuitenkaan pidä alustavan arvion näkökulmasta paikkaansa. Monet ehdotukset lisääisivät merkittävästi manuaalista työtä ja edellyttäisivät henkilöresurssien kohdistamista kyseisiin toimintoihin. Monet ehdotukset edellyttäisivät myös merkittävää järjestelmiin kohdistuvaa kehitystyötä ja viime kädessä jopa järjestelmien uusimista. Arviomuistion ehdotuksia tulisi hyvinvointialueiden näkökulmasta tarkastella siitä näkökulmasta, muodostuuko ehdotuksista sellainen kokonaisuus, joka on tulkittavissa uudeksi annetuksi tehtäväksi, jolle tulisi myös kohdistaa rahoitus.

Toimenpidekohtaiset kommentit on esitetty edellä otsikon ”yksityiskohtaiset huomiot” alla.

Hankintatietovarannon soveltamisala ja säädösympäristö

Onko hankintatietovarannon perustamisen ja ylläpidon edellyttämät sääntelytarpeet tunnistettu kattavasti?

Hankintayksiköitä koskevaa uutta velvoittavaa sääntelyä ehdotettu monilta osin. Arviomuistiossa ei ole kuitenkaan näiltä osin arvioitu kyseisten ehdotusten vaikutuksia tai mahdollisia kustannuksia. Nämä tulisi arvioida ehdotusten mahdollisessa jatkovalmistelussa huomattavasti tarkemmin. Lisäksi ehdotusten toimivuus suhteessa voimassa olevaan prosessilainsäädäntöön tulee arvioida kriittisesti. Hankintalain mukaisten kilpailutusprosessien monimutkaistaminen kansallisen tiedonkeruun tarkoituksien vuoksi ei ole kannatettavaa.

Arviomuistiossa todetaan 18 nimenomaisen ehdotuksen lisäksi, että hankintayksikölle velvoittavaksi säädettäisiin mm. kilpailutussuunnitelmien laatiminen HILMAan. Kyseistä nostoa ei ole

perusteltu laajemmin. Muiden velvoittavaksi suunniteltujen tietosisältöjen osalta hyvinvointialue on esittänyt yksityiskohtaiset kommentit kohdassa yksityiskohtaiset huomiot.

Onko sellaisia hankintayksiköjä tai hankintoja, jotka erityisesti tulisi rajata tulevan hankintatietovarantoa koskevan sääntelyn ulkopuolelle tai toisaalta sisällyttää siihen?

Hyvinvointialueiden näkökulmasta esimerkiksi hankintalain 110§:n mukaiset asiakaskohtaiset hankinnat tulisi rajata hankintatietovarannon ulkopuolelle.

Sisältävätkö hankintayksiköiden ostolaskutiedot henkilötietoja siinä määrin, että niiden käsittely saattaisi aiheuttaa EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitettua korkean riskin? Jos kyllä, yksilöi, millaisia henkilötietoja tai erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja hankintadata voi sisältää.

Laskut saattavat sisältää kyseisiä tietoja, jotka voivat laajemmin tietojen yhdistelemisen tilanteessa sisältää riskin asiakkaan mahdollisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen paljastumisesta.

Mille organisaatioille tulisi säätää oikeus saada omien tehtäviensä kannalta välttämättömät tiedot hankintatietovarannosta salassapitosäännösten estämättä?

Hankintayksiköiden tulisi luonnollisesti saada omat tietonsa varannosta laajimman mahdollisen tietomäärän mukaisesti.

Hankintatietovarannon tietosisällöt

Puuttuuko hankintatietovarantoon kerättävien tietojen listauksesta joitakin olennaisia tietosisältöjä?

Mahdollista perustettavaa hankintatietovarantoa ja sen käytettävyyttä ei ole arvioitu hankintayksiköiden näkökulmasta. Jos tavoitteena olisi se, että myös hankintayksiköt hyötyisivät kyseisestä varannosta muiden toimijoiden lailla, tulisi tietovarannon sisältää tietoa myös niille relevanteista seikoista. Näistä esimerkkinä voidaan mainita aluehallintovirastojen antamat ratkaisut tai huomautukset. Niiden koottu ja automatisointi tuonti hankintayksiköiden tietoon tehostaisi esimerkiksi harmaan talouden torjuntaa. Muitakin vastaavia tietosisältöjä tulisi mahdollisessa jatkovalmistelussa tarkastella.

Puuttuuko toimenpiteistä jokin tietosisältöjä ja niiden hyödynnettävyyttä parantava toimenpide?

Tietosisältöjen rakentamisessa tulisi huomioida mahdollisimman suurelta osin automaatioiden ja tekoälyn hyödyntämisen mahdollisuudet. Tietosisältöjen määrittely ja rakenteistaminen on iso uusi tehtävä hyvinvointialueille. Rakenteisen tiedon tuottaminen vaatii lähdejärjestelmiltä muutoksia ja tiedolta semanttista yhteentoimivuutta.

Seurataanko hankintayksikkösi hankintasopimusten käyttöä sopimuskauden aikana sopimusjärjestelmän avulla tai muutoin? Onko sopimustietojen keräämiselle esitettävä alustava siirtymäaika riittävä?

Varsinais-Suomen hyvinvointialue kehittää koko ajan sopimustenhallintaansa. Hankintasopimusten käyttöä ja toteutumista seurataan erilaisin toimenpitein. Yhtenäistä sopimushallintajärjestelmää ollaan ottamassa käyttöön koko hyvinvointialueen osalta. Sopimusnumeron käyttöönotto vaatii merkittävää vaiheistusta ja aikaa, huomioiden valtavat määrät jo olemassa olevia sopimuksia, kuten aiemmin kohdassa yksityiskohtaiset huomiot on mainittu. Sopimusten toimittamisvelvollisuus ja sopimusnumeron tulisi tulla käyttöön vasta uusien sopimusten osalta. Samoin tulisi säätää velvoite laskuttajalle käyttää numeroa.

Näettekö estettä kerätä rakenteisena datana tarjousten vertailuperusteita ja vertailuhintoja/laatupisteitä koskevia tietoja?

Kuten edellä kohdassa yksityiskohtaiset huomiot on mainittu, vertailuperusteet ovat useissa tarjouskilpailuissa siinä määrin monimutkaisia, että niitä ei voida toteuttaa kilpailutusjärjestelmässä. Tällöin ei myöskään rakenteista dataa synny. Kyseinen toimenpide aiheuttaisi hankintayksikölle paljon lisäkustannuksia. Vertailuperusteissa on todennäköisesti myös siinä määrin varianssia, että niiden yhteismitallinen vertailu saattaisi olla varsin haastavaa.

Lopuksi

Edellä esitetyn lisäksi on huomioitava, että arviomuistio pitää osin sisällään harhaanjohtavaa tai hieman epämääräisesti ilmaistua tietoa. Esimerkiksi muutamista arviomuistion muotoiluista voi saada kuvan, että kansallisen kynnsarvon ylittäviä hankintoja ei olisi tällä hetkellä lain tasolla velvoittavaa julkaista HILMAssa, vaikka hankintalain 101§:n perusteella näin on. Kyseiset virheet luonnollisesti tulisi oikaista mahdollisessa jatkovalmistelussa. Lisäksi muistion kuvan 17 perusteella voi saada kuvan, että hankintalain 12 luvun mukaisia hankintoja tekisivät vain hyvinvointialueet. Näitä hankintoja voivat kuitenkin tehdä myös muut hankintayksiköt, joten hallinnollista taakkaa tulee arvioida laajemmin kuin vain hyvinvointialueiden näkökulmasta.

On ymmärrettävää, että julkisiin hankintoihin liittyy paljon yhteiskunnallisia intressejä ja tiedon tarvetta. Kuitenkin yksittäisen hankintayksikön näkökulmasta on olennaista, että hankintojen menettelyprosessi on mahdollisimman yksinkertainen eikä jo nyt korkea hallinnollista taakkaa lisittäisi velvoittavalla sääntelyllä, jolla on osin vielä vaikutusta kilpailutusprosesseihin.

Julkisiin hankintoihin liittyvä julkinen keskustelu on usein virheisiin ja epäkohtiin keskittyvää. Tietovarannon rakentamisessa tulisi huomioida myös se, että miten sen avulla voitaisiin edistää myönteistä yhteiskunnallista keskustelua julkisista hankinnoista ja edistää hyvien käytäntöjen leviämistä. Yleisellä ilmapiirillä on vaikutusta siihen, miten houkuttelevana julkiset hankinnat tarjoajien näkökulmasta koetaan. Tällä taasen on suora vaikutus siihen, miten markkinat toimivat ja paljonko hankintayksikkö saa tarjouksia tarjouskilpailuissa. Myönteisen keskusteluilmapiirin ja

houkuttelevuuden kehittäminen on kaikille hankintayksiköille yhteinen yhteiskunnallinen haaste.

Lisätiedot:

kumppanuusjohtaja Katariina Huikko, puh. 0505712968

Turussa 15.9.2024

Varsinais-Suomen hyvinvointialue